

UDDYBENDE NOTAT OM FORARBEJDERNE TIL DE RELEVANTE BESTEMMELSER I AKTIESELSKABSLOVEN

Aktieselskabsloven af 1973 (lov nr. 370 af 13. juni 1973) indeholdt i § 139, stk. 2, følgende bestemmelse om et moderselskabs ret til at indløse aktieminoriteten:

"Stk. 2. Ejer et moderselskab mere end ni tiendedele af aktierne eller anparterne i et datterselskab, og har det en tilsvarende del af stemmerne, kan selskabernes bestyrelse træffe bestemmelse om moderselskabets indløsning af de resterende aktier eller anparter i datterselskabet. I mangel af mindelig overenskomst med minoritetsaktionærerne eller - anpartshaverne om indløsningskursen fastsættes denne af skønsmand, jf. § 136, 3. - 5. pkt."

I betænkning nr. 540/1969 om en fælles nordisk aktieselskabslovgivning, side 173, anførtes herom bl.a. følgende:

"Hjemmelen hertil gives i § 139, stk. 2, 1. pkt., som dog efter sin affattelse også omfatter aktieoverdragelse uden forbindelse med en påtænkt fusion. I denne form virker indløsningsbestemmelsen som en regel om tvungen afståelse, der bryder med bestemmelsen i udkastets § 79, stk. 1, litra c, hvorefter indløsning af aktier udenfor tilfælde af selskabets opløsning kræver samtykke af de pågældende aktionærer."

Det nævnte udkast til § 79, stk. 1, litra c, svarer til § 79, stk. 1, nr. 3, i lov nr. 370/1973, der har følgende ordlyd:

"Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved

[...]

3) aktiernes omsættelighed begrænses i overensstemmelse med § 19 eller § 20, eller aktionærerne forpligtes til at lade deres aktier indløse uden for tilfælde af selskabets opløsning

er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af samtlige aktionærer."

Endvidere indeholder lovens § 79, stk. 3, følgende bestemmelse:

"Stk. 3. Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved retsforholdet mellem aktionærer forrykkes, er kun gyldig, såfremt beslutningen tiltrædes af de aktionærer, hvis retsstilling forringes. Findes der flere aktieklasser i selskabet, kan en vedtægtsændring, der medfører en forskydning af retsforholdet mellem disse, dog gennemføres, når den tiltrædes af aktionærer, der ejer mere end ni tiendedele af den på generalforsamlingen repræsenterede del af den aktieklasse, hvis retsstilling forringes, og mere end halvdelen af denne aktieklasse."

I betænkning nr. 540/1969, side 117, er der anført følgende vedrørende udkast til § 79:

"Enstemmighed kræves ifølge § 79, stk. 1, litra b og c, i de samme tilfælde, hvor nugældende lovs § 57, stk. 1, kræver det, jfr. udkast 1964 § 70.

[...]

Reglen i stk. 3 svarer til den i udkast 1964 § 72 i stk. 1 optagne regel om, at bestemmelser, der medfører en forskydning i aktionærers ligeberettigelse (lighedsprincipet), kun kan vedtages med samtykke af de aktionærer, i hvis rettigheder der gøres indgreb. Findes der flere aktieklasser (stamaktier og præferenceaktier) kan en vedtægtsændring, der medfører en forskydning af retsforholdet mellem dem, dog gennemføres med tilslutning af aktionærer, der ejer mere end 9/10 af den på generalforsamlingen repræsenterede del af den aktieklasse, hvis retsstilling forringes, og mere end halvdelen af denne aktieklasse."

I betænkning nr. 362/1964 anførtes i bemærkningerne til udkastets § 70 (svarende til 1973-lovens § 79) bl.a. følgende:

"Bestemmelsen kræver - ligesom den gældende lov - samtlige aktionærers tilslutning til beslutninger, der på afgørende måde ændrer aktionærernes retsstilling i forhold til selskabet, jfr. de almindelige bemærkninger foran s. 154 - 55 om beskyttelsen af aktionærens særrettigheder.

For så vidt angår de beslutninger, hvortil samtlige aktionærers samtykke kræves, svarer udkastet indholdsmæssigt til bestemmelserne i AL § 57, stk. 1, litra a - c.

[...]

Den i udkastets § 70 givne opregning af ukrænkelige aktionærrettigheder er lige så lidt som den gældende lovs regler på dette punkt udtømmende. Bortset fra den enkelte aktionærs indsigelsesret over for beslutninger, der forrykker retsforholdet mellem aktionærerne, jfr. udkastets § 72, eller over for beslutninger, hvorved majoriteten misbruger sin talmæssige overvægt, jfr. udkastets § 73, kan der også udover de i udkastets § 70 opregnede bestemmelser forekomme tilfælde, hvor en beslutning kun kan træffes af samtlige aktionærer. Dette må således antages også at gælde beslutninger, hvorved der gøres væsentlige begrænsninger i aktiernes hidtidige stemmeret, jfr. herved Højesterets dom af 2. juni 1927 (U. f. R. 1927 s. 617). Efter omstændighederne vil også beslutninger kunne rammes, der i væsentlig grad afskærer aktionærernes ret til udbetaling af det ifølge det aflagte regnskab til udbytte disponible overskud."

I bemærkningerne til udkastets § 72 (svarende til 1973-lovens § 79, stk. 3) anførtes følgende i betænkning nr. 362/1964, side 161:

"Bestemmelsen fastslår legalt den almindelige grundsætning om aktionærernes ligeberettigelse, jfr. de almindelige bemærkninger foran s. 154-55."

I betænkning nr. 362/1964, side 155, anførtes følgende:

"Bortset fra den retsbeskyttelse, der i kraft af de nævnte begrænsninger i majoritetsprincippet indirekte tilkommer den enkelte aktionær, er det almindeligt anerkendt, at der i visse undtagelsestilfælde efter almindelige retsgrundsætninger må indrømmes en aktionær adgang til at modsætte sig generalforsamlingsbeslutninger, der krænker hans særrettigheder som aktionær. En beskyttelse af sådanne særrettigheder eller individualrettigheder er i et vist omfang lovbestemt, jf. AL § 57, stk. 1 (udkastets § 70), men den i loven givne

opregning af aktionærens særrettigheder er ikke udtømmende. Såvel Krenchel s. 285 som Sindballe-Klerk s. 234 anerkender med støtte i domspraksis den enkelte aktionærs indsigelsesret over for beslutninger, der medfører en forskydning i retsforholdet mellem aktionærerne. Denne grundsætning, der hidtil ikke har fået direkte udtryk i dansk aktielovgivning, cfr. derimod den svenske AL § 133, 1. mom., foreslås lovfæstet i udkastets § 72, stk. 1, hvorefter bestemmelser, der medfører en forskydning i aktionærers ligeberettigelse, kun kan vedtages med samtykke af de aktionærer, i hvis rettigheder der gøres indgreb. Udkastets § 72, stk. 2 opretholder den hidtil af AL § 57, stk. 3 følgende modifikation af hovedprincippet i tilfælde, hvor der er flere aktieklasser."

Aktieselskabsloven indeholder i § 4, stk. 1, nr. 12, følgende bestemmelse om indløsningspligt:

"§ 4. Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om:

[...]

12) hvorvidt aktionærer skal være forpligtet til at lade selskabet eller andre indløse deres aktier helt eller delvis, og da efter hvilke regler,

[...]"

Forarbejderne til 1973-loven indeholdt ingen særlige bemærkninger til denne bestemmelse.

Aktieselskabsloven af 1973 indeholdt endvidere følgende bestemmelse i § 17 om aktiernes lige ret i selskabet:

"§ 17. Alle aktier har lige ret i selskabet. Vedtægterne kan dog bestemme, at der skal være forskellige aktieklasser. I så fald skal vedtægterne angive forskellighederne mellem aktieklasserne, størrelsen af disse samt den fortegningsret til nye aktier, som tilkommer aktionærerne ved forhøjelse af aktiekapitalen."

I bemærkningerne hertil anførtes bl.a. følgende, jf. Folketingstidende 1972/73, Tillæg A, spalte 4446:

"Hverken 1930-loven eller 1964 udkastet indeholder nogen udtrykkelig bestemmelse svarende til forslaget § 17.

[...]

Bortset fra kravet om præcisering af aktieklassernes fortegningsret i tilfælde af kapitalforhøjelse må disse nye bestemmelser dog anses for en simpel lovfæstelse af retstilstanden efter 1930-loven, herunder af den aftalefrihed, som AL 1930 § 8, litra d, forudsætter."

Den nugældende § 17, 1. og 2. punktum, er uændret i forhold til 1973-loven.

Det er Erhvervs- og Selskabsstyrelsens opfattelse, at den ved aktieselskabsloven af 1973 § 139 indførte lovbestemte indløsningspligt skal ses som en særlig fravigelse af lovens § 79, stk. 1, nr. 3, hvorefter indløsningspligt for aktionærene ellers kun kan gennemføres ved en vedtægtsbestemmelse, der vedtages med tilslutning fra samtlige aktionærer. Dette krav om samtykke i andre tilfælde end omfattet af den lovbestemte indløsningspligt i § 139 gælder uanset, om vedtægtsbestemmelsen samtidigt indebærer en forrykkelse af aktionærernes retsstilling og derfor ville være omfattet af krav om samtykke efter § 79, stk. 3, 1. punktum.

Ved ændringen af aktieselskabsloven ved lov nr. 282/1982 blev bestemmelsen om indløsningspligt i § 139, stk. 2, flyttet til en ny § 20 b, der havde følgende ordlyd:

"§ 20 b. Ejer et moderselskab mere end ni tiendedele af aktierne eller anparterne i et datterselskab, og har det en tilsvarende del af stemmerne, kan selskabernes bestyrelser i fællesskab bestemme, at de øvrige aktionærer eller anpartshavere i datterselskabet skal lade deres aktier eller anparter indløse af moderselskabet. I så fald skal de nævnte aktionærer eller anpartshavere efter reglerne for indkaldelse til generalforsamling opfordres til inden 4 uger at overdrage deres aktier eller anparter til moderselskabet.

[...]"

I bemærkningerne hertil anførtes følgende, jf. Folketingstidende 1981/82, Tillæg A, spalte 2864 f.:

"AL § 139, stk. 2, indeholder bestemmelser, hvorefter minoritetsdeltagere i datterselskaber har en lovbestemt pligt til at lade deres aktier indløse efter anmodning fra moderselskabet, hvis minoriteten udgør mindre end 10 pct. af datterselskabets selskabskapital eller en tilsvarende del af stemmerne. På baggrund af et opstået behov for mere indgående regler, dels til løsning af en del praktiske problemer, dels til sikring af minoritetsdeltagernes rettigheder, foreslås bestemmelsen udbygget til de foreslåede §§ 20 b og c, der til dels har den svenske aktieselskabslovs tilsvarende bestemmelser som forbillede."

Bestemmelsen i § 20 b skal ses i sammenhæng med lovens §§ 18 og 20 a, der bestemmer, at der for navneaktier kan fastsættes bestemmelser om indløsning i vedtægterne (§ 18).

§ 20 a har følgende ordlyd:

"§ 20 a. Indeholder vedtægterne bestemmelser om indløsning, skal disse indeholde oplysning om betingelserne for indløsningen og om, hvem der har ret til at forlange den. § 19 finder tilsvarende anvendelse."

Endvidere gennemførtes ved lov nr. 282/1982 forskellige ændringer af bl.a. § 79, herunder en lempelse af majoritetskravet i § 79, stk. 3, 2. punktum, fra ni tiendedele til 2/3.

Ved ændringen af aktieselskabsloven ved lov nr. 1060/1992 ændredes § 20 b om indløsningspligt, således at den ikke var begrænset til moderselskaber, men omfattede enhver aktionær, der ejede mere end ni tiendedele af aktierne og havde en tilsvarende andel af stemmerne. Bestemmelsen fik følgende ordlyd:

"§ 20 b. Ejer en aktionær mere end ni tiendedele af aktierne i et selskab, og har aktionæren en tilsvarende del af stemmerne, kan aktionæren og selskabets bestyrelse i fællesskab bestemme, at de øvrige aktionærer i selskabet skal lade deres aktier indløse af aktionæren. I så fald skal de nævnte aktionærer efter reglerne for indkaldelse til generalforsamling opfordres til inden 4 uger at overdrage deres aktier til aktionæren."

I bemærkningerne hertil anførtes bl.a. følgende, jf. Folketingstidende 1992/93, Tillæg A, spalte 1589:

"De gældende bestemmelser i §§ 20 b - 20 d regulerer alene forholdene vedrørende indløsning af minoritetsaktionærer, når storaktionæren er et aktieselskab. Efter den hidtidige administrative opfattelse har det været lagt til grund, at bestemmelserne alene finder anvendelse på moderselskaber, der er omfattet af denne lov, dvs. registreret i Danmark."

"Den foreslåede formulering indebærer, at bestemmelseernes anvendelsesområde udvides til også at omfatte situationer, hvor storaktionæren er en juridisk person af anden karakter end aktieselskab eller er en fysisk person. Der findes ikke længere at være grundlag for at undtage disse situationer fra reglerne om indløsningspligt og -ret, da der har vist sig at være et behov for at kunne indløse minoritetsaktionærer, der ikke har reel indflydelse på selskabet."

Samtidigt ændredes aktieselskabslovens § 79, der herved fik følgende ordlyd:

"§ 79. Beslutning om vedtægtsændring, hvorved aktionærernes forpligtelser over for selskabet forøges, er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af samtlige aktionærer.

Stk. 2. Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved

- 1) aktionærernes ret til udbytte eller til udlodning af selskabets midler formindskes til fordel for andre end aktionærerne i selskabet og medarbejderne i selskabet eller dettes datterselskab,*
- 2) aktiernes omsættelighed begrænses, herunder vedtagelse af bestemmelser om, at selskabets samtykke kræves til overdragelse af aktier, eller at ingen aktionær kan besidde aktier ud over en nærmere fastsat del af aktiekapitalen,*
- 3) aktionærerne forpligtes til at lade deres aktier indløse uden for tilfælde af selskabets opløsning,*
- 4) aktionærernes adgang til at udøve stemmeret for egne eller andres aktier begrænses til en nærmere fastsat del af stemmerne eller af den stemmeberettigede aktiekapital eller*
- 5) aktionærerne som led i en spaltning ikke modtager stemmer eller aktier i hvert af de modtagende selskaber i samme forhold som i det spaltede selskab,*

er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af mindst ni tiendedele såvel af de afgivne stemmer som af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede aktiekapital.

Stk. 3. Findes der flere aktieklasser i selskabet, kan en vedtægtsændring, der medfører en forskydning af retsforholdet mellem disse, dog gennemføres, når den tiltrædes af aktionærer, der ejer mindst to tredjedele af den på generalforsamlingen repræsenterede del af den aktieklasse, hvis retsstilling forringes."

I bemærkningerne hertil anførtes bl.a. følgende, jf. Folketingstidende 1992/93, Tillæg A, spalte 1607:

"Det er udgangspunktet, at vedtægtsændringer, der ikke omfattes af § 79, beslutes efter § 78. Imidlertid foreslås den gældende § 79 ændret således, at

kravet om tilslutning fra samtlige aktionærer til en række beslutninger foreslås lempet.

Der vil dog fortsat kunne stilles krav om tiltrædelse af samtlige aktionærer for at sikre beslutningens gyldighed mellem selskabsdeltagerne. En beslutning, der ændrer retsforholdet mellem aktionærerne - f.eks. oprettelse af klasser blandt de eksisterende aktionærer - omfattes efter gældende ret af § 79, stk. 3, 1. pkt. Denne bestemmelse er dog blot en gentagelse af den almindelige selskabsretlige grundsætning om aktionærernes ligeberettigelse, der er lovfæstet i § 17, 1. pkt. Selv om § 79, stk. 3, 1 pkt., ikke er gentaget i forslaget, vil det derfor fortsat følge af lighedsgrundsætningen, at en beslutning, der forrykker retsforholdet mellem aktionærerne, fordrer tiltrædelse af samtlige aktionærer, hvis retsstilling forringes. Dertil kommer at eventuelle misbrugstilfælde kan rammes af § 80. Også i andre tilfælde end ved forøgelse af aktionærernes forpligtelser over for selskabet, vil der således være mulighed for at kræve samtykke til en vedtægtsændring som følge af selskabsforholdets natur.

Den gældende § 79, stk. 1, vedrører beslutninger om vedtægtsændringer, der berører de særlige aktionærrettigheder. Der foreslås i § 79, stk. 2, en konkretisering af kredsen af de aktionærrettigheder, der tillægges særlig vægt. Denne konkretisering omfatter vedtægtsændringer vedrørende indførelse af stemmeloft og omsættelighedsindskrænkninger, herunder krav om selskabets samtykke til overdragelse af aktier og bestemmelser om ejerlofter. Stemmelofter og samtykkekrav omfattes efter gældende ret af § 172, stk. 1 og 2. § 172 foreslås ophævet, jf. § 1, nr. 103. Samtidig udvides den gældende bestemmelse til at omfatte vedtægtsændringer, der i forbindelse med en spaltning af selskabet medfører en forrykkelse af fordelingen af stemmer og aktiekapital.

Endvidere foreslås kravet om tiltrædelse af samtlige aktionærer i disse tilfælde ændret til et krav om tilslutning fra mindst ni tiendedele såvel af de afgivne stemmer som af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede aktiekapital. I forbindelse med det ændrede anvendelsesområde, er den opfattelse lagt til grund, at opregningen er udtømmende. Det er således alene de i § 79, stk. 2, nævnte vedtægtsændringer, der kan vedtages med 9/10 majoritet.

Det foreslåede majoritetskrav sikrer en rimelig balance mellem hensynet til selskabets og minoritetens interesser.

[...]

Forslaget om en ændret affattelse af majoritetskravet i den gældende § 79, stk. 1, skal blandt andet ses på baggrund af, at børsnoterede selskaber efter gældende ret har særdeles vanskeligt ved at indføre nogen form for omsættelighedsindskrænkninger. Denne problemstilling har været debatteret i forbindelse med Industriministeriets Erhvervsankenævns afgørelser i sagerne vedrørende Jyske Bank. Retstilstanden er en konsekvens af samspillet mellem den børsretlige regulering, jf. "Betingelsesbekendtgørelsen", bekendtgørelse nr. 418 af 31. maj 1991, § 5, jf. Skema A, punkt II, nr. 2, og den selskabsretlige regulering, jf. aktieselskabslovens §§ 79 og 172.

[...]

Den foreslåede § 79, stk. 3, svarer til den gældende § 79, stk. 3, 2. pkt. Den gældende § 79, stk. 3, 1. pkt., er ikke medtaget i forslaget til § 79, men kravet om samtykke fra de berørte vil som nævnt i en række situationer følge af grundsætningen om aktionærernes ligeberettigelse, som er lovfæstet i § 17, 1. pkt."

Lovforslaget er baseret på betænkning nr. 1229/1992 om forenkling og fremtidstilpasning af selskabslovene. Lovforslagets § 79 svarer til udkastets § 79, bortset fra følgende bestemmelse i udkastets stk. 2, nr. 5, og stk. 2, sidste punktum (betænkningen, side 121), der ikke er medtaget i lovforslaget:

"Stk. 2. Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved

[...]

5) retsforholdet mellem aktionærer ændres,

[...]

er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af mindst ni tiendedele såvel af de afgivne stemmer som af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede aktiekapital. I det i nr. 5 nævnte tilfælde kræves tiltrædelse af 9/10 af de aktionærer, hvis retsstilling forringes."

Hverken i bemærkningerne til lovforslaget eller i betænkning nr. 1229/1992 er der knyttet bemærkninger til spørgsmålet om forholdet mellem bestemmelserne om indløsningspligt i § 20 b og i § 79, stk. 2, nr. 3, selv om begge bestemmelser blev ændret ved lov nr. 1060/1992.